

***Summary.** In the article the decision of problem of power safety of state is examined by the way of replacement of naphtha which are used by mobile energy, by oil petrol materials made from a digester.*

Recently, the urgency is high energy dependence. For the agricultural sector, this problem is in short supply and high cost of petroleum products, which are used for the operation of mobile power (tractors, combines, etc.). Given that Ukraine provides its petroleum needs for 85...90% through imports and the price on the world market for it is growing, it makes us look for alternative sources of energy. One of them – biofuels - various petroleum substitutes made from plant materials. Therefore, we believe that it is necessary in this area to use castor seeds. Attractiveness of business related to the production and processing of castor currently has only two conditions - the potential of natural and southern Ukraine, and the significant market demand in castor oil. As a result, farmers do not feel the economic interest in the production of castor. This requires the study plans of goods, which is oriented to guarantee its implementation and eliminate the risk of.

***Keywords:** digester, biopropellant, fuel-oil, power facilities.*

УДК: 631.14:633.1

*Воронянська О.В.,
к.е.н., доцент, кафедра аналізу і контролінгу
Таврійського державного агротехнологічного університету*

ЗЕРНОВА ГАЛУЗЬ ПОТРЕБУЄ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ

***Анотація.** Проаналізовано рівень і складові Державної підтримки сільськогосподарського виробництва в Запорізькій області і трьох її районах, забезпеченість основними технічними засобами виробництва. Дана оцінка Державних програм щодо розвитку зернової галузі.*

***Ключові слова:** Зернова галузь, державна підтримка, податкові пільги, державні програми.*

Постановка проблеми. Спеціальний режим оподаткування сільськогосподарських товаровиробників у формі фіксованого сільськогосподарського податку (ФСП) останнім часом постійно обговорюється в наукових колах за участю представників аграрного бізнесу та представників податкових органів. Загострення вона набула з появою Програми економічних реформ на 2010-2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» і проекту Закону України про внесення змін до Податкового кодексу України щодо реформування фіксованого сільськогосподарського податку та перегляду пільг зі сплати податку на додану вартість, податку на прибуток підприємств.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Особливо гостро обговорюється питання надання податкових преференцій галузі, результатом яких є нібито втрачені бюджетні доходи. Даному питанню присвячено праці О. Василика, В. Вишневського, М. Дем'яненка, П. Лайка, О. Непочатенко, О. Олійника, А. Поддєрьогіна, В. Синчака, Л. Тулуша та інших. Проте на сьогодні актуальними залишаються питання доцільності пільгового оподаткування в аграрному секторі економіки

Мета статті. Метою написання даної статті є обґрунтування необхідності податкових пільг як інструменту стійкого розвитку аграрного сектора економіки України.

Основний матеріал. Загальновідомо, що зернова галузь є локомотивом розвитку всього сільського господарства. Проте, в певні періоди свого розвитку вона дуже потерпає від всіляких негараздів, таких як природно-кліматичні катаклізми, технічну і технологічну відсталість самого сільського господарства, недостатню та мінливу державну підтримку, законодавчі примхи та інші.

2012 рік виявився серйозним випробуванням для аграріїв, особливо для регіонів ризикового землеробства. Україні отримала на 10,5 млн. тонн зерна менше ніж торік з рівнем рентабельності (за різними оцінками) від 14,8% до 18%. Тобто, при такому рівні доходності галузь здатна тільки до простого відтворення. Проте, завдання, які поставлені перед галуззю Стратегічними напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року надто складні: збільшити до 2015 року виробництво до 71 млн. т, з них відправити на експорт 29 млн. т. Збільшити урожайність зернових у 2015 р. планується до 43,8 ц/га, що більше ніж у 2012 році на 27,9 ц/га. Чи здатна галузь до виконання таких завдань?

Автори Державної програми активізації розвитку економіки на 2013-2014 роки вважають основними недоліками в нарощуванні обсягів зерна техніко-технологічне відставання аграрного сектору та недотримання агроекологічних норм суб'єктами господарювання, а також нерозвиненість інфраструктури збуту аграрної продукції і пропонують позбутися цих недоліків шляхом

стимулювання впровадження інноваційних технологій у рослинництві з метою імпортозаміщення, забезпечення державної фінансової підтримки та запровадження механізму заохочення придбання сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва для формування сучасної техніко-технологічної бази агропромислових підприємств та стимулювання вітчизняних товаровиробників до впровадження інноваційних технологій шляхом модернізації та будівництва об'єктів агропромислового комплексу з метою збільшення обсягів виробництва продукції, підвищення її якості та поступового імпортозаміщення.

Важливим завданням також автори вважають «формування позитивних довгострокових очікувань товаровиробників шляхом утримання цінової стабільності ключових аграрних ринків» [1].

На жаль, механізму виконання цих напрямків Програма не містить. Але реалізація визначних Програмою завдань, на думку авторів, надасть можливість досягти збільшення обсягів експортованої продукції сільгоспмашинобудування у 2014 році на 20% та збільшення обсягів реалізації сільгосптоваровиробникам технічних засобів на 30% у тому ж 2014 році [1].

Все це можлива пропозиція. Але є певні проблеми з попитом. Стійка нестабільність державних підходів до сільського господарства, тобто невизначеність з земельними відносинами, податковими зобов'язаннями, митними квотами, ціновою політикою не спонукають аграріїв до довготермінових грошових вкладень. В той же час кількість мобільної техніки в сільськогосподарських підприємствах скорочується. Так за підсумками 2011 року в цілому по Запорізькій області енергетичні потужності скоротились майже вдвічі (табл. 1).

Скорочення кількості тракторів і зернозбиральних комбайнів ще більш суттєве і складає відповідно по Запорізькій області 63,2% і 58,2%.

Господарства Мелітопольського району втратили 46,7% енергетичних потужностей, 67,6% тракторів і 69,1% зернозбиральних комбайнів.

Якимівський район втратив ще більшу кількість техніки: скорочення тракторів склало 77,4%, а скорочення зернозбиральних комбайнів – 76,1%. Але

ситуація з енергетичними потужностями в районі дещо краща, ніж в цілому по Запорізькій області. Порівняно з 1990 роком енергетичних потужностей в аграрних підприємствах Якимівського району стало менше на 29,8%.

Ситуація, яка склалася в Приазовському районі з наявністю потужної сільськогосподарської техніки схожа з ситуацією в цілому по Запорізькій області. Скорочення становило відповідно 41,4%, 63,9% та 57,3%.

Таблиця 1

Динаміка забезпеченості енергетичними потужностями, тракторами та зерновими комбайнами підприємств Запорізької області, Мелітопольського, Приазовського і Якимівського районів за 1990-2011 роки

	1990	1995	2000	2005	2010	2011	2011 рік до 1990 року у %
Енергетичні потужності в розрахунку на 100 га посівної площі, к.с. всього по Запорізькій області	432	408	281	238	252	255	59,0
в т.ч. Мелітопольський район	390	356	299	208	203	208	53,3
Якимівський район	443	327	269	380	307	311	70,2
Приазовський район	309	340	244	190	199	181	58,6
Тракторів, шт. всього по Запорізькій області	23064	19624	13671	9923	8525	8491	36,8
в т.ч. Мелітопольський район	1730	1521	1088	660	555	560	32,4
Якимівський район	1447	1139	676	422	331	327	22,6
Приазовський район	1319	1280	927	619	466	476	36,1
Зернозбиральні комбайни, шт. всього по Запорізькій області	4838	3791	2477	2069	1983	2020	41,8
в т.ч. Мелітопольський район	340	284	130	120	101	105	30,9
Якимівський район	289	223	127	90	67	69	23,9
Приазовський район	351	300	198	151	139	150	42,7

Відомим залишається той факт, що зношеність силових машин в сільському господарстві складає 80% і більше. В Мелітопольському і Якимівському районах питома вага тракторів, що експлуатуються більше 10

років становить 76% (у середньому 22 роки), а зернозбиральних комбайнів – 67% (у середньому 21 рік).

В зв'язку з цим не можна погодитися з думкою Віктора Сулова, екс-міністра економіки України, що «підприємства, що займаються вирощуванням зернових культур, не потребують державної підтримки у вигляді податкових пільг» [2]. Як свідчать дані табл. 2, безпосередньо державна підтримка значно скорочена за два роки: по Запорізькій області в цілому на 57,2%, по Мелітопольському району на 74,9%, по Приазовському району на 70,3% і по Якимівському району на 0,3%.

Таблиця 2

Державна підтримка сільського господарства Запорізької області та Приазовського і Якимівського районів за 2009-2011 роки, тис. грн.

	Отримало коштів за звітний рік - всього	з них:		В тому числі для підтримки виробництва продукції рослинництва	з них:	
		за рахунок бюджетних дотацій	За рахунок податку на додану вартість		за рахунок бюджетних дотацій	За рахунок податку на додану вартість
В 2009 році						
Запорізька область	167259,1	24979,5	142279,6	121150,5	-	121150,5
Мелітопольський район	11050,6	4579,6	6471,0	4357,6	-	4357,6
Приазовсь-кий район	11765,4	485,7	11279,7	11226,9	-	11226,9
Якимівський район	11054,7	1133,4	9921,3	9324,1	-	9324,1
В 2011 році						
Запорізька область	240906,6	10680,2	230226,4	212296,9	1870	210426,9
Мелітопольський район	6669,5	1150,2	5519,3	5789,8	737	5052,8
Приазовсь-кий район	10426	144,1	10281,9	10155,4	-	10155,4
Якимівський район	13216,2	1129,8	12086,4	11725,2	-	11725,2
Відношення 2011 року до 2009 року, %						
Запорізька область	144,0	42,8	161,8	175,2	-	173,7
Мелітопольський район	60,4	25,1	85,3	132,9	-	116,0
Приазовсь-кий район	88,6	29,7	91,2	90,5	-	90,5
Якимівський район	119,6	99,7	121,8	125,8	-	125,8

До того галузь рослинництва з державного бюджету не дотувалась взагалі. Єдиним джерелом підтримки залишилась підтримка за рахунок податку на додану вартість. Цей вид бюджетної підтримки зріс в цілому по Запорізькій області на 61,8%. На 21,8% підвищилась підтримка в Якимівському районі. Проте, в Мелітопольському і Приазовському районах і цей вид підтримки скоротився відповідно на 14,7% і 8,8%.

Якщо брати бюджетну державну підтримку, то в розрахунку на 1 га посівної площі така підтримка в 2009 році складала від 20 до 60,42 грн. як по Запорізької області в цілому, так і по окремих районах, а в 2011 році – від 1,86 до 21,12 грн. Взагалі за два роки скорочення склало від 56,5% до 73,4%. На 5,6% збільшились бюджетні дотації в розрахунку на 1 га посівної площі тільки по Якимівському району. Цьому факту є пояснення, бо Якимівський район самий складний за погодних умов в області. Зовсім відсутні бюджетні дотації на виробництво зерна (табл. 3).

Таблиця 3

**Отримано державної підтримки на 1 га площі посіву в господарствах
Запорізької області та Приазовського і Якимівського районів
за 2009 та 2011 роки, грн.**

	2009			2011			Відношення, %		
	Всього	в т.ч. бюджет	з них на зерно	Всього	в т.ч. бюджет	з них на зерно	Дотацій всього – 2011 р. до 2009р.	в т.ч. бюджетних	з них на зерно
Запорізька область	142,35	21,26	-	208,65	9,25	-	146,6	43,5	*
Мелітопольський район	146,36	60,42	-	93,28	16,09	-	63,7	26,6	*
Приазовський район	154,40	6,37	-	134,53	1,86	-	87,1	29,2	*
Якимівський район	194,97	19,99	-	247,03	21,12	-	126,7	105,6	*

Дотації дещо покращили показники прибутковості і рівня рентабельності виробництва сільськогосподарської продукції. Збільшення рівня рентабельності за рахунок дотацій в 2009 рік найбільше в Якимівському районі і складає 12,5%.

Найменше – в цілому по Запорізькій області 6,3%. В 2011 році рівень рентабельності підвищився найбільше в Приазовському районі (на 10,0%), а найменше в Якимівському районі і Запорізькій області в цілому (4,8%).

Між тим, як стверджує Директор Департаменту фінансово-кредитної політики та бухгалтерського обліку Ахіджанов Б.Р., «для підтримки розвитку підприємств агропромислового комплексу держбюджетом на 2013 рік за рахунок коштів загального фонду передбачено лише 91,8 млн. грн., що на 1,1 млрд. грн., або у 13,3 рази менше, ніж у 2012 році» [3].

В квітні 2013 року вийшло «Звернення керівників профільних асоціацій та установ агропромислового комплексу Харківської області до Прем'єр-міністра України стосовно занепокоєння можливою відміною пільгових режимів оподаткування сільгосптоваровиробників», в якому представники різних громадських об'єднань виробників сільськогосподарської продукції стверджувати, що «спеціальні режими оподаткування є чи не єдиним джерелом підтримки сільгосптоваровиробників, адже фінансування АПК за рахунок прямої бюджетної підтримки обмежене, так як і доступ до банківських кредитів» [4].

Не можна не погодитись з висновками про можливі наслідки скасування пільг для підприємств сільського господарства. Як стверджують автори звернення, сума втрат становитиме близько 19 млрд. грн., що зменшить прибутковість галузі на понад 50%, зумовить збільшення частки збиткових підприємств із 17-30% до 50-60% від їх загальної кількості, призведе до зменшення обсягів валової продукції в сільськогосподарському виробництві на 8-10% і падіння валютних надходжень від експорту продукції АПК. В стратегічному плані зазначені процеси супроводжуватимуться зменшенням обсягів земель в обробітку, а також закриттям значної кількості тваринницьких ферм, що навіть за наявності податкових стимулів працюють на межі збитковості [4].

Висновки. Таким чином, запропоновані проектом Закону України про внесення змін до Податкового кодексу України щодо реформування

фіксованого сільськогосподарського податку та перегляду пільг зі сплати податку на додану вартість, податку на прибуток підприємств пропозиції є надто передчасним і не має під собою економічної підстави.

Література:

1. Державна програма активізації розвитку економіки на 2013-2014 роки. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://eimg.pravda.com.ua/files/a/4/a428a25.pdf>.
2. Суслов Виктор. Производителям зерна не нужны налоговые льготы, - экс-министр. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://podrobnosti.ua/opinion/2013/04/09/898639.html>
3. Лист Міністерства аграрної політики та продовольства України у відповідь на пропозиції Аграрного союзу щодо забезпечення стабільності податкового законодавства та збереження діючих на сьогодні спеціальних режимів з оподаткування сільськогосподарських виробників. [Електронний ресурс] // Режим доступу <http://eimg.pravda.com.ua/files/a/4/a428a25.pdf>
4. Звернення керівників профільних асоціацій та установ агропромислового комплексу Харківської області до Прем'єр-міністра України стосовно занепокоєння можливою відміною пільгових режимів оподаткування сільгосптоваровиробників. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://eimg.pravda.com.ua/files/a/4/a428a25.pdf>
5. Сільське господарство області за 1990-2011 роки. Статистичний збірник, Головне управління статистики у Запорізькій області, 2012.

***Аннотация.** Проанализирован уровень и состав Государственной поддержки сельскохозяйственного производства в Запорожской области и трех ее районах, обеспеченность основными техническими средствами производства. Дана оценка Государственных программ относительно развития зерновой области.*

***Ключевые слова:** Зернова область, государственная поддержка, налоговые льготы, государственные программы.*

***Summary.** After the program of economic reforms for 2010-2014 "Prosperous Society, Competitive Economy, Effective country" and the draft Law of Ukraine on amendments are appeared the challenges related to the Tax Code of Ukraine associated with budget subsidies and tax benefits for agricultural producers are worsen.*

Getting rid out of the disadvantages caused by the technical backwardness of agriculture should involve government financial support that will provide incentives to purchases of domestically produced equipment. This will help to form strong technological base for agricultural producers and stimulate Ukrainian producers of equipment.

The conducted research shows that uncertainty in agrarian government policy leads to limitation of long term investments in reconstruction of old equipment and renovation of technological equipment in general.

At the same time it is proved that proposition of the government authorities related to the cutting out of tax privileges of VAT reimbursement for agricultural producers is not justified because this is the only one support for the development of crop production in our days.

Recently several representatives of agricultural producers initiated appearance of the official notes expressing concerns about canceling of VAT privilege. These notes contains economically proved argues to stop the process of cancelation this privilege.

Thus, the proposed draft Law of Ukraine on amendments to the Tax Code of Ukraine related with the reform of the fixed agricultural tax and the revision of the exemptions in payment of value added tax, as well as cancelation of privileges in net income tax for agricultural producers are proved as the propositions without economic justification.

УДК: 331.552.4 (1-22):37.014.6 (477)

Данилова О.А.,
к.е.н., ст.. викл. кафедри економіки
Мелітопольського державного педагогічного
університету імені Богдана Хмельницького

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ ГОСПОДАРСТВ НАСЕЛЕННЯ НА СЕЛІ В КОНТЕКСТІ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

***Анотація.** Досліджено статеві-віковий склад сільського населення України. Охарактеризовано тенденції у кількісних змінах працездатного населення села. Проаналізовано динаміку і основні тенденції продуктивності праці у сільському господарстві за останні десять років. Відображено роль господарств населення у формуванні вартості валової продукції сільського господарства України. Проаналізовано освітній рівень голів домогосподарств. Запропоновано шляхи і методи підвищення освітньо-професійного рівня членів господарств населення на селі: проведення систематичних тренінгів та консультацій; відвідування практичних семінарів та виставок; періодичне навчання на курсах.*

***Ключові слова:** трудові ресурси, трудовий потенціал, господарства населення, продуктивність праці.*

Постановка проблеми: Зростання продуктивності праці в еволюційному розвитку людства і економіці світу є важливим, якщо не сказати головним, рушійним механізмом, який веде до постійного удосконалення і покращення якості життя суспільства.